

DE VLAAMSE MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

**Betreft: - ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van de regels voor de subsidiëring van wolfwerende maatregelen
- Definitieve goedkeuring**

Samenvatting

Dit ontwerp van besluit voert een subsidie in voor niet professionele veehouders voor het nemen van wolfwerende maatregelen. Deze subsidie beoogt een tegemoetkoming in de extra kosten die gemaakt worden door niet professionele veehouders voor het aanpassen van hun omheiningen om wolfaanvallen op vee tegen te gaan.

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/BELEIDSDOELSTELLING

Begin 2018 werden twee zwervende wolven in Vlaanderen opgetekend. Dit is de eerste zekere aanwezigheid van de soort in 150 jaar. Sindsdien is er een onafgebroken aanwezigheid van wolven in Vlaanderen en is momenteel ook sprake van een eerste wolvenroedel. Kaderend binnen het herstel van het Europese wolvenbestand, is het duidelijk dat de wolf ook in Vlaanderen terug een plaats veroverd. De aanwezigheid van wolven vormt ook een risico voor schade, met name onder de vorm van het doden of verwonden van dieren. Dit voorontwerp van besluit voert een subsidie in voor wolfwerende maatregelen ter preventie van schade aan vee.

De wolf is een Europees beschermd soort opgenomen in Bijlage 1, categorie 3 van het Soortenbesluit. Om draagvlak te creëren voor het behoud van de wolf in Vlaanderen, is het opportuun om schadegevallen te voorkomen, zoals voorgesteld in het Vlaams wolvenplan. Het belangrijkste middel om schade te voorkomen is door het plaatsen en onderhouden van een wolfwerende omheining. Middels dit ontwerpbesluit blijven de kosten voor schade beperkt.

Deze wijziging kadert in SD 2 'Doeltreffend soortenbeleid en -beheer' onder ISE natuur en biodiversiteit uit de beleidsnota omgeving. Daarin wordt vermeld dat er bijzondere aandacht zal worden besteed aan de grote zoogdieren die lange tijd niet meer aanwezig waren in Vlaanderen en stilaan hun weg terugvinden, en dat gepaste beschermingsmaatregelen voor die dieren worden voorzien.

B. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

1. Advies Minaraad en SALV dd. 16 september 2021

Het gunstig advies van de Minaraad en SALV werd verstrekt op 16 september 2021. Rekening houdend met het advies van de Minaraad en SALV werd het voorontwerp van besluit op een aantal plaatsen aangepast. De voornaamste punten uit het advies worden als volgt beoordeeld:

- Om ervoor te zorgen dat iedereen in het risicogebied die de in het besluit genoemde dierensoorten houdt in aanmerking kan komen voor een van de beide subsidieregelingen, stellen de Raden voor om artikel 3, tweede lid, 3° van het ontwerpbesluit te vervangen door: *“de houder (aanvrager) kan geen beroep doen op steunmaatregelen onder het VLIF”*.

Artikel 3, tweede lid, 3° werd als volgt aangepast en aangevuld zodat dubbelfinanciering vermeden wordt en tegelijk ook elke veehouder op een van de subsidieregelingen beroep kan doen: “de houder (aanvrager) kan geen beroep doen op steunmaatregelen onder het VLIF voor de vee-soorten zoals opgenomen in de subsidie-aanvraag.”

- De Raden vragen om ook kleinere paardachtigen zoals pony's en ezels mee te nemen bij de opsomming van de soorten in artikel 3, vierde lid, 1°.

Aan artikel 3, vierde lid, 1° wordt “d) pony, ezel of paardachtige met een maximale schofthoogte van 148 cm” toegevoegd.

- De Raden merken op dat de combinatie van artikel 3, tweede lid en artikel 3, vierde lid, maakt dat houders van minder dan 30 runderen op geen van beide regelingen beroep kunnen doen. De Raden vragen dit op te vangen door ook runderen toe te voegen aan artikel 3, vierde lid, 1°.

Het is niet aangewezen om runderen bij de regulier te subsidiëren vee-soorten op te nemen onder artikel 3, vierde lid, 1°.

Er wordt voorgesteld om runderen in punt 3° op te nemen. Hieronder zijn ook vaarzen en kalveren begrepen. Op deze manier blijft dit een specifiekere benadering aangezien runderen, gelet op hun gewicht en grootte, een veel lager risico inhouden om door de wolf te worden aangevallen. Het wordt als niet doelmatig beschouwd om die soort generiek te subsidiëren over de hele risicozone.

- De Raden vragen om het “in een goede wolfwerende staat houden van de omheining” te verduidelijken en erover te waken dat in het reglement en het besluit eenzelfde terminologie wordt gebruikt.

Ter verduidelijking van “in een goede wolfwerende staat houden van de omheining” wordt in het ontwerpbesluit verwezen naar het reglement. Bij het actualiseren van het reglement zal rekening worden gehouden met de gehanteerde terminologie en zal de terminologie waar nodig, in overeenstemming worden gebracht met het voorontwerp van besluit.

- De Raden vragen om het woord “maximaal” in artikel 5, §1, 1°, en 2°, te schrappen. Wat betreft het eenmalig forfait voor onderhoud vragen de Raden dat de vergoeding voor onderhoud ook aangevraagd kan worden voor houders die reeds een subsidie voor het aanpassen van hun omheining hebben verkregen onder de huidig geldende regeling, gezien daar geen vergoeding voor onderhoud in werd voorzien. In dit kader vragen de Raden eveneens dat aan deze houders ook de bijkomende 10% zou worden vergoed.

Er wordt voorgesteld om met deze opmerkingen geen rekening te houden:

- Het is gebruikelijk om bij subsidiebesluiten plafondbedragen/niveaus te hanteren.
- Het Vlaamse Gewest acht het niet wenselijk om deze (semi)-gereguleerde subsidie retroactief toe te passen op gevallen die in het verleden reeds werden gesubsidieerd op basis van andere rechtsgronden. Het principe van de niet-retroactiviteit van regelgeving is een waarborg ter voorkoming van rechtsonzekerheid. Dit impliceert dat het recht voorzienbaar en toegankelijk moet zijn, zodat eenieder in redelijke mate de gevolgen van een welbepaalde handeling kan voorzien op het tijdstip dat de handeling wordt verricht.
- Inzake het maximaal bedrag van 4,8 euro per lopende meter afsluiting zijn de Raden van mening dat dit bedrag in bepaalde specifieke gevallen hoger kan liggen (vb. er is een talud aanwezig, waardoor een hogere omheining moet worden voorzien of er moet gewerkt worden met duurdere draad voor paarden, ...). De Raden stellen voor om te voorzien dat van dit bedrag kan worden afgeweken indien kan worden aangetoond dat voor de situatie op terrein een hogere investering vereist is.

Aan artikel 7, §4 wordt een tweede lid toegevoegd dat stelt dat de minister kan beslissen om een hoger bedrag toe te kennen omwille van de specifieke terreingesteldheid en/of specifieke vereisten van het te beschermen vee.

- Met betrekking tot de aanvraagprocedure, zoals vermeld in artikelen 6 en 7 stellen de Raden vast dat de aanvrager de kosten al moet gemaakt hebben vooraleer er duidelijkheid is over het al dan niet verkrijgen van de subsidie. Bovendien is de in dit artikel vermelde termijn van zes maanden tamelijk kort, gelet op de mogelijk lange levertijden van de materialen (ook in geval van een schutkring). De Raden stellen voor om deze procedure te wijzigen en in twee stappen te werken, gelijkaardig aan de huidige manier van werken (o.a. met offertes en in twee stappen) en om ook de termijn voor het indienen van de aanvraag te verlengen. En dit om ervoor te zorgen dat aanvragers duidelijkheid hebben over de subsidieerbaarheid vooraleer ze effectieve kosten maken.

Er wordt voorgesteld om met deze opmerkingen geen rekening te houden:

Zoals elke subsidie, is ook deze subsidie aan voorwaarden gebonden. In dit geval zijn de voorwaarden echter heel eenvoudig, eenduidig raadpleegbaar op de website van Natuur en Bos (<https://www.natuurenbos.be/beleid-wetgeving/overlast-schade/door-jachtwild-en-beschermde-soorten/welke-diersoort/schade-en>), gekend bij het Wolf Fencing Team en zullen gecommuniceerd worden aan de gekende leveranciers. De subsidieerbare materialen zijn ook helder vermeld op het aanvraagformulier (en in de toekomst in het e-loket) voor deze subsidie. Om die reden is het werken met twee stappen niet nodig.

Bovendien heeft zo'n aanpak in twee stappen ook negatieve bijwerkingen. Eerst en vooral werd bij de huidige aanpak vastgesteld dat het voor leveranciers niet evident is om voor dergelijke kleine investeringen/aankopen, gedetailleerde offertes te maken. Het afkeuren van offertes in de huidige procedure was dan ook meestal een gevolg van offertes die te generiek waren opgesteld, waardoor bv. aangevraagde lopende meters niet overeenstemden met de omtrek van het te omheinen perceel. Het is voor leveranciers veel efficiënter en meer werkbaar, om meteen in een correcte factuur te voorzien. Het werken in twee stappen werkt ook vertragend. Aan de kant van de aanvrager ontstaat de noodzaak om te wachten op de goedkeuring van de offerte, alvorens de omheining te plaatsen. Aan de kant van de subsidieverstrekker, Natuur en Bos, zorgt het werken in twee stappen -bij gelijkblijvende personeelscapaciteit- voor een langere doorlooptijd voor het behandelen van subsidies.

Dergelijke vertraging is niet wenselijk in een context waarbij best zo snel mogelijk, zoveel mogelijk omheining wolfwerend wordt gemaakt.

- De Raden merken op dat, met betrekking tot de bepalingen in artikelen 9 en 10, niet voorzien werd in een beroepsprocedure in hoofde van de aanvrager en vragen om een dergelijke procedure aan het besluit toe te voegen.

Er wordt voorgesteld om met deze opmerking geen rekening te houden om de volgende redenen:

- De administratieve beroepsprocedure zal enkel openstaan voor de aanvrager en niet voor het publiek of belanghebbende derden en dit ter bescherming van hun leefomgeving.
  - De beslissing houdende de toekenning of afwijzing van de subsidie houdt geen toelating in om werken uit te voeren of handelingen te stellen waarvoor anders een omgevingsvergunning vereist zou zijn of om af te wijken van wettelijke bepalingen die gericht zijn op de bescherming van het leefmilieu.
  - Een beroep bij de Raad van State blijft nog steeds mogelijk.
- De Raden vragen om voor professionele landbouwers ook te voorzien in de subsidiëring van gespecialiseerde waakhonden.

Er wordt voorgesteld om met deze opmerking geen rekening te houden. Het Vlaamse Gewest meent dat dit voorstel geen doelmatige maatregel is die past binnen de sfeer van subsidiëring van niet professionele veehouders.

De Vlaamse regering verleende op 24 september 2021 haar tweede principiële goedkeuring voor het dossier mits voldaan wordt aan de voorwaarden gesteld in het advies van de Vlaamse minister, bevoegd voor de Begroting, dd. 22 september 2021.

2. Advies Raad van State: advies 70.295/1 dd. 9 november 2021

Dit ontwerp van besluit werd op dd. 16 juli 2021 door de Vlaamse Regering principiële goedgekeurd. Op 24 september 2021 volgde de tweede principiële goedkeuring door de Vlaamse Regering, inclusief de beslissing om het advies van de Raad van State met spoed aan te vragen binnen een termijn van ten hoogste vijf dagen. Naar aanleiding van de niet-ontvankelijkheidsverklaring hiervan door de Raad van State (advies 70.232/1 dd. 21 september 2021) werd het dossier opnieuw ter beslissing voorgelegd. Op 9 november 2021 gaf de Raad van State advies 70.295/1.

Het advies van de Raad van State werd verstrekt op 9 november 2021 en is gunstig. Om rekening te houden met de door de Raad gemaakte opmerkingen wordt het ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering aangepast. De voornaamste punten uit het advies worden als volgt beoordeeld.

In randnummer 3 stelt de Raad van State zich de vraag of het ontwerp moet worden aangemeld bij de Europese Commissie op grond van artikel 108, lid 3, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie. Hierover verklaarde de gemachtigde reeds het volgende:

“Wat de subsidies in hoofde van de privaatrechtelijke rechtspersonen betreft (landbouwers komen niet in aanmerking voor subsidiëring):

Het VG meent dat de subsidies toegekend aan privaatrechtelijke rechtspersonen geen staatssteun uitmaken in de zin van artikel 107, lid 1, VWEU.

Overeenkomstig artikel 107, lid 1, VWEU maakt een overheidsmaatregel verboden staatssteun uit indien de maatregel aan vier cumulatieve voorwaarden voldoet:

1. de steun wordt door de staat of met staatsmiddelen bekostigd;
2. de steun begunstigt een of meer ondernemingen – er is sprake van een selectief voordeel;
3. de steun vervalst de mededinging of kan deze vervalsen; en
4. de steun beïnvloedt de handel tussen de EU-landen.

Het Vlaamse Gewest meent dat de laatste twee voorwaarden niet vervuld zijn en er bijgevolg geen sprake is van staatssteun.”

De Raad van State merkt op dat subsidies geen staatssteun uitmaken indien zij betrekking hebben op niet-economische activiteiten, maar dat er op het domein van de cultuur en instandhouding van erfgoed, met inbegrip van natuurbehoud, economische activiteiten kunnen plaatsvinden.

- Voor zover de activiteiten die op grond van het ontwerp kunnen worden gesubsidieerd, niet-economische activiteiten zijn, is aanmelding bij de Europese Commissie niet vereist.
- Als het ontwerp toch ook betrekking zou hebben op de subsidiëring van economische activiteiten, dient te worden nagegaan of het ontwerp is vrijgesteld van aanmelding bij de Europese Commissie overeenkomstig artikel 108, lid 3, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, op basis van de de-minimisverordeningen. Indien dit niet het geval is, is die aanmelding vereist, tenzij een beroep kan worden gedaan op een andere vrijstellingsregeling.

Repliek: Er wordt van uit gegaan dat de steunregeling zoals voorzien in voorliggend ontwerp van besluit geen staatssteun uitmaakt in de zin van artikel 107 (1) van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU), en er bijgevolg geen aanmelding bij de Europese Commissie is vereist.

In randnummer 4.1 merkt de Raad van State op dat de ontworpen regeling herhaaldelijk verwijst naar een bekendmaking op de website van het Agentschap voor Natuur en Bos. Met betrekking tot deze verwijzingen naar de raadpleging op de website van het Agentschap voor Natuur en Bos maakt de Raad meerdere opmerkingen.

- 1) Voormelde werkwijze heeft volgens de Raad tot gevolg dat het onduidelijk is wie bevoegd is om het risicogebied, de schutkring en het aanvraagformulier te bepalen.

Hierover verduidelijkte de gemachtigde reeds: “Het risicogebied werd door het instituut van Natuur- en Bosonderzoek (INBO) opgemaakt, gebaseerd op monitoringgegevens en buitenlandse ervaringen. Deze risicokaart is opgenomen in het reglement en wordt driemaandelijks geëvalueerd op basis van de meest recente waarnemingen, schadegevallen en inzichten vanuit vestiging van wolven binnen Vlaanderen en/of in grensgebieden. De meest actuele kaart is terug te vinden op de website van Natuur en Bos.

De schutkring wordt opgemaakt door Natuur en Bos en het INBO en wordt afgebakend op basis van actuele schade- en monitoringgegevens. Doordat een schutkring kan wijzigen in tijd en ruimte, wordt dit duidelijk vermeld op de website van Natuur en Bos, zodat hier steeds actuele informatie te vinden is. Een schutkring zal direct ingezet of geactualiseerd worden bij het optreden van kritieke schadegevallen, zoals een aanval op paarden. Dit in tegenstelling tot een risicogebied, dat standaard om de 3 maanden wordt gescreend op de nood aan actualisatie.” en

“Het aanvraagformulier wordt opgesteld door Natuur en Bos, waarbij de actuele versie steeds op de website terug te vinden is.”

Het ontwerp dient op dit punt dan ook te worden aangevuld, waarbij telkens gepreciseerd dient te worden aan wie de bevoegdheid wordt gedelegeerd om het risicogebied, de schutkring en het aanvraagformulier te bepalen.

Repliek: Het ontwerp wordt zo aangevuld dat er gepreciseerd wordt aan wie de bevoegdheid wordt gedelegeerd om het risicogebied en de schutkring te bepalen, en het aanvraagformulier op te stellen. Deze bevoegdheid blijft bij de bevoegde minister.

- 2) De Raad van State, afdeling Wetgeving, merkt op dat ze er reeds meermaals op gewezen heeft dat de toekenning van regelgevende bevoegdheid aan een ambtenaar die geen

politieke verantwoordelijkheid draagt ten opzichte van een democratisch verkozen vergadering, in principe ontoelaatbaar is, omdat afbreuk wordt gedaan aan het beginsel van de eenheid van verordenende macht en aan het beginsel van de politieke verantwoordelijkheid van de ministers. Enkel wanneer het gaat om maatregelen die een beperkte en technische draagwijdte hebben, kan een dergelijke delegatie worden aanvaard. Verscheidene beoogde delegaties betreffen weliswaar een technisch aspect, maar hun draagwijdte is niet beperkt. Zo zijn de vaststelling van het risicogebied en de schutkring bepalend voor het toepassingsgebied van de betrokken subsidieregeling.

Het aanvraagformulier zal geen nieuwe voorwaarden mogen bevatten, en enkel een weerspiegeling mogen zijn van de voorwaarden die al bij besluit zijn vastgesteld.

Repliek: Deze delegaties worden geschrapt, en deze bevoegdheden komen dan ook bij de minister terecht. Het betreft hier de vaststelling van het risicogebied en de schutkring, en het opstellen van het aanvraagformulier.

- 3) De Raad van State merkt op dat bij de adviesaanvraag tevens een “Reglement – subsidie voor wolfwerende maatregelen”, “versie: 6 oktober 2020”, met de vermelding “bijlage” in de bestandsnaam werd toegevoegd.

Het voorgelegde reglement bevat enerzijds een overname van de bepalingen van het besluit, en anderzijds een aantal nadere preciseringen. Deze nadere preciseringen zijn verordenend van aard, en het reglement zal bijgevolg ook in de vorm van een “besluit” door de minister, zoals bepaald in artikel 11 van het ontwerp, moeten worden aangenomen.

Repliek: Het reglement bevat de voorwaarden vastgelegd in het besluit en is voor het overige erg technisch van aard. Het feit dat de wolf nog maar recent in ons land verblijft, maakt dat er nog dagelijks bijgeleerd wordt over op welke manier we omheiningen beter bestand tegen een aanval van de wolf maken. Daarom is het mogelijk dat er regelmatig nog wijzigingen worden toegebracht aan het technische gedeelte van het reglement. Om dat vlot te kunnen doorvoeren, lijkt het niet wenselijk om het reglement als bijlage bij een MB op te nemen.

- 4) De Raad van State merkt op dat de publicatie van het reglement bedoeld in artikel 1, 7°, van het ontwerp op de website www.natuurenbos.be enkel de vorm kan aannemen van een aanvullende publicatie, naast de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad.

Repliek: In advies 65.625/1 van 8 april 2019 merkte de Raad op dat louter voorzien in een bekendmaking via de website www.natuurenbos.be mogelijk is, indien alle in het ontwerp voorziene verordeningen worden gepubliceerd en dat deze bekendmaking gebeurt op een wijze die niet alleen de informatieve, maar ook de procedurele en documentaire functie van een officiële bekendmaking van een verordening vervult. In het bijzonder zal erop moeten worden toegezien dat de datum van bekendmaking van de verordening duidelijk wordt vermeld, dat de authenticiteit van de documenten en van de bijkomende gegevens wordt gegarandeerd, en dat deze gegevens blijvend beschikbaar zijn, ook de verschillende historische versies van deze teksten. Natuur en Bos zal rekening houden met de zaken zoals vermeld in advies 65.625/1 van 8 april 2019 van de Raad, en zal de bekendmaking louter via de website www.natuurenbos.be doen.

- 5) Rekening houdend met het verordenend karakter van het risicogebied, de schutkring en het aanvraagformulier, dient hun bekendmaking in beginsel tevens in het Belgisch Staatsblad plaats te vinden en kan ook hier de voorziene publicatie op de website www.natuurenbos.be slechts de vorm aannemen van een aanvullende publicatie, naast de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad.

Repliek: In advies 65.625/1 van 8 april 2019 merkte de Raad op dat louter voorzien in een bekendmaking via de website www.natuurenbos.be mogelijk is, indien alle in het ontwerp voorziene verordeningen worden gepubliceerd en dat deze bekendmaking gebeurt op een wijze die niet alleen de informatieve, maar ook de procedurele en documentaire functie van een officiële bekendmaking van een verordening vervult. In het bijzonder zal erop moeten worden toegezien dat de datum van bekendmaking van de verordening duidelijk wordt vermeld, dat de authenticiteit van de documenten en van de bijkomende gegevens wordt gegarandeerd, en dat deze gegevens blijvend beschikbaar zijn, ook de verschillende historische versies van deze teksten. Natuur en Bos zal rekening houden met de zaken zoals vermeld in advies 65.625/1 van 8 april 2019 van de Raad, en zal de bekendmaking louter via de website www.natuurenbos.be doen.

In randnummer 5 merkt de Raad van State op dat in de aanhef van het ontwerp onder de rubriek 'vormvereisten' een nieuw derde streepje dient te worden ingevoegd dat verwijst naar het gezamenlijk advies uitgebracht door de Minaraad en de SALV, goedgekeurd door de Minaraad op 16 september 2021 en door de SALV op 17 september 2021.

Repliek: Om aan deze opmerking van de Raad tegemoet te komen, wordt een nieuw derde streepje ingevoegd.

In randnummer 6 merkt de Raad van State op dat in de aanhef van het ontwerp in het huidige derde streepje, toekomstige vierde streepje van de rubriek 'vormvereisten' van de aanhef zowel zal moeten worden verwezen naar advies 70.232/1 van 29 september 2021 als naar het thans voorliggende advies 70.295/1 van 9 november 2021.

Repliek: Om aan deze opmerking van de Raad tegemoet te komen, wordt deze voorgestelde aanpassing doorgevoerd.

In randnummer 7 merkt de Raad van State op dat artikel 6 van het ontwerp enkel de "bestaande omheiningen" vermeldt. Indien het de bedoeling is van de steller van het ontwerp dat in de subsidieaanvraag ook foto's worden opgenomen waaruit blijkt dat de door het ontwerp beoogde werken ook daadwerkelijk al zijn uitgevoerd, zal dit als dusdanig in het besluit moeten worden bepaald.

Repliek: Om aan deze opmerking van de Raad tegemoet te komen, wordt in dat artikel 6 achter de woorden "bestaande omheiningen" een ", de uitgevoerde aanpassingen" toegevoegd

2. INHOUD

A. ALGEMENE TOELICHTING

Dit voorontwerp van besluit voert een subsidie in voor het nemen van wolfwerende maatregelen. De noodzaak bestaat immers om in het leefgebied van de wolf maatregelen te treffen die ervoor zorgen dat er minder tot geen schadegevallen van de wolf meer zijn. Door het vee voldoende af te schermen, wordt vermeden dat wolven zich zullen specialiseren in en richten op het aanvallen van vee. Het vermijden van schadegevallen draagt bij tot de bescherming, de instandhouding en de ontwikkeling van deze wilde diersoort.

Om te oordelen of schadegevallen door een wolvenaantal die alsnog plaatsvindt een probleemsituatie is, werd in samenspraak met internationale experts en het brede middenveld een protocol probleemwolven uitgewerkt en geïmplementeerd in januari 2020. De bevoegde minister zal dit protocol probleemwolven na 1 jaar evalueren en deze evaluatie ter mededeling voorleggen aan de Vlaamse Regering ten laatste op 31 mei 2022. Daarna volgt een tweejaarlijkse evaluatie.

Nav het advies van de Minaraad en SALV werd het voorontwerp aangepast.

Omwille van de recente schadedossiers en het verhoogd aantal schadedossiers dat in het najaar doorgaans de regel is, wordt momenteel sterk ingezet op sensibilisering en stimulering van preventieve maatregelen. Om zo snel mogelijk ook een verhoogde preventiegraad op het terrein te bekomen, wordt voorgesteld om de betoelaging retro-actief mogelijk te maken met ingang van 16 juli 2021, de datum van eerste principiële goedkeuring. De retro-actief ingediende dossiers zullen worden beoordeeld en betoelaagd op basis van de finale bepalingen in het goedgekeurd besluit.

Wat betreft voorstellen tot het nemen van andere maatregelen dan de preventieve maatregelen waar Vlaanderen nu op inzet, het beschermen van vee via wolfwerende omheiningen, kan worden gewezen op volgende elementen:

- De strikte bescherming van de wolf op basis van de Habitatrichtlijn, in het bijzonder de artikelen 12 en 16.
- De rechtspraak van het Hof van Justitie is zeer streng wat betreft afwijkingen op de strikte Europese bescherming van wolven en maakt duidelijk dat de gunstige staat van instandhouding die Europa beoogd per lidstaat moet worden beoordeeld. Wolven verplaatsen naar elders in Europa staat haaks op deze doelstelling.
- De Mededeling van de Commissie van 12 oktober 2021 – Richtsnoeren inzake de strikte bescherming van diersoorten van communautair belang uit hoofde van de habitatrichtlijn. In deze mededeling werd een bijlage gewijd aan de bescherming van de wolf in Europa. Hieraan staat letterlijk: *"In geval van schade aan de veestapel moet, voordat afwijkingen worden toegestaan, bijvoorbeeld voorrang worden gegeven aan niet-dodelijke alternatieven en moeten passende en redelijke preventieve maatregelen correct worden uitgevoerd om de risico's op depredatie te beperken, zoals toezicht door herders, het gebruik van waakhonden voor vee, bescherming van vee door omheiningen of alternatief beheer van vee (bv. toezicht op kalveren/lammeren). Alleen wanneer dergelijke alternatieve maatregelen zijn uitgevoerd en ondoeltreffend of slechts gedeeltelijk doeltreffend zijn gebleken, of wanneer dit soort alternatieve maatregelen in het specifieke geval niet kunnen worden uitgevoerd, kunnen de afwijkingen worden toegestaan om het (resterende) probleem op te lossen."*

Het ontbreken van andere bevredigende oplossing is naast bewijs van een van de voorwaarden uit artikel 16 van de Habitatrichtlijn een voorwaarde voor het nemen van 'andere maatregelen'. Hier is niet aan voldaan en uit de mededeling blijkt duidelijk dat deze voorwaarden streng worden beoordeeld.

Daarnaast kan verwezen worden naar volgende passages uit de mededeling:

"De wolf wordt, waar deze voorkomt in bijlage IV bij de habitatrichtlijn, strikt beschermd. De richtlijn heeft tot doel een gunstige staat van instandhouding voor de in de lijst opgenomen soorten te bereiken. De bescherming die artikel 12 van de habitatrichtlijn biedt aan de populaties van de in deze bijlage genoemde soorten heeft een preventief karakter en verplicht de lidstaten situaties te voorkomen die negatieve effecten op de soorten kunnen hebben."

"Wanneer de plannen voor de instandhouding/het beheer van de wolf overeenkomstig artikel 12 zijn opgesteld en naar behoren worden uitgevoerd, kunnen zij een doeltreffend kader vormen voor de uitvoering van strikte beschermingsbepalingen voor in bijlage IV opgenomen wolvenpopulaties, waarbij een alomvattend systeem van co-existentie wordt opgezet dat erop gericht is een gunstige staat van instandhouding te waarborgen en tegelijkertijd conflicten met menselijke activiteiten aan te pakken."

B. TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Ter verduidelijking van het concept “potentiële probleemsituatie” uit artikel 3, derde lid, 3°, werd volgende passage toegevoegd: *“Er is sprake van een potentiële probleemsituatie wanneer binnen een periode van één maand twee losstaande aanvallen op paarden en/of runderen hebben plaatsgevonden.”*

Voorts is de artikelsgewijze toelichting ongewijzigd ten overstaan van het dossier waarvoor de Vlaamse regering een tweede principiële goedkeuring verleende dd. 24 september 2021.

3. BESTUURLIJKE IMPACT

Het aldus aangepaste en als bijlage toegevoegde ontwerpbesluit heeft geen andere weerslag op het personeelskader en de personeelsbudgetten van de Vlaamse Gemeenschap of op de lokale besturen dan aangegeven in de nota aan de leden van de Vlaamse Regering bij de tweede principiële goedkeuring.

4. VERDER TRAJECT

De Vlaamse regering keurt dit ontwerp van besluit goed, na publicatie in het Belgisch Staatsblad treedt het besluit in werking.

5. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

- 1° haar goedkeuring te geven aan het bijgaande ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van de regels voor de subsidiëring van wolfwerende maatregelen;
- 2° de Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme te gelasten het voormelde ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering in extenso te laten publiceren in het Belgisch Staatsblad.

De Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme

Zuhal DEMIR

Bijlagen:

- het ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering zoals principiële goedgekeurd op 24 september 2021
- het subsidiereglement
- het advies van de Raad van State dd. 29 september 2021
- het advies van de Raad van State dd. 9 november 2021
- het advies van de Minaraad en SALV
- het Begrotingsakkoord